

VALTIONEUVOSTO
STATSRÅDET

Oppivelvollisuuslaki ja toimeenpanon tukitoimet

Ylijohtaja Mika Tammilehto
Opetus- ja kulttuuriministeriö
Lukiokoulutuksen ja ammatillisen koulutuksen osasto

Uusi lainsäädäntö

- Oppivelvollisuuslaki (1214/2020)
- Laki tutkintokoulutukseen valmentavasta koulutuksesta (1215/2020)
- Lisäksi muutettiin näihin uusiin lakeihin liittyen
 - perusopetuslakia
 - lukiolakia
 - ammatillisesta koulutuksesta annettua lakia
 - vapaasta sivistystyöstä annettua lakia
 - opetus- ja kulttuuritoimen rahoituksesta annettua lakia
 - valtakunnallisista opinto- ja tutkintorekistereistä annettua lakia
 - koulumatkatukilakia
 - opintotukilakia
 - ylioppilastutkinnosta annettua lakia
 - eräitä muita lakeja, joissa säädetyt oikeudet ja velvollisuudet liittyvät oppivelvollisuusiikään.

Oppivelvollisuuden suorittaminen

- Suomessa vakinaisesti asuvat lapset ovat oppivelvollisia.
- Oppivelvollisuus alkaa nykytilaa vastaavasti sinä vuonna, kun lapsi täyttää seitsemän vuotta, poikkeuksena perusopetuslain mukainen pidennetty oppivelvollisuus
- Oppivelvollisuus päättyy, kun nuori täyttää 18 vuotta tai kun hän suorittaa toisen asteen tutkinnon (ylioppilastutkinto tai ammatillinen tutkinto).
- Oppivelvollisella on perusopetuksen päättymisen jälkeen velvollisuus hakeutua toisen asteen koulutukseen. Hakeutumisvelvollisuus päättyy, kun oppivelvollinen saa opiskelupaikan ja aloittaa opinnot.
- Perusopetuksen jälkeen oppivelvollisuus suoritetaan ensisijaisesti lukiokoulutuksessa tai ammatillisessa koulutuksessa.

Oppivelvollisuutta voi suorittaa myös

- Tutkintokoulutukseen valmentavassa koulutuksessa
 - uusi koulutuskokonaisuus 1.8.2022 lähtien, tätä ennen nykyiset nivelvaiheen koulutukset
- Kansanopistojen oppivelvollisille suunnatussa koulutuksessa (OPH:n opetussuunnitelman perusteet 1.8.2021 lukien)
 - maahanmuuttajat, joilla puutteellinen kielitaito, myös kansanopistojen maahanmuuttajille suunnatussa koulutuksessa
- Työhön ja itsenäiseen elämään valmentavassa koulutuksessa (vaikeimmin vammaiset).
- Tietyissä tilanteissa aikuisten perusopetuksessa
 - 17-vuotiaat, joilla ei suoritettuna perusopetuksen oppimäärää tai maahanmuuttajalla puutteellinen kielitaito
- Saamelaiset Saamelaisalueen koulutuskeskuksen lukuvuosikoulutuksissa

Opintojen edistyminen ja valvonta

- Oppivelvollisuuteen kuuluvien opintojen tulee edistyä riittävästi siten kuin asianomaista koulutusta koskevassa laissa säädetään.
- Oppivelvollisen huoltajan tai muun laillisen edustajan on huolehdittava siitä, että oppivelvollisuus tulee suoritettua.
- Koulutuksen järjestäjällä velvollisuus ilmoittaa huoltajalle, jos oppivelvollisen opinnot eivät edisty riittävästi
- Jos oppivelvollisen huoltaja tahallaan tai törkeästi huolimattomuudesta laiminlyö velvollisuutensa valvoa oppivelvollisuuden suorittamista, hänet voidaan tuomita sakkoon oppivelvollisen valvonnan laiminlyönnistä.
- Oppivelvolliselle itselleen ei aseteta sanktioita oppivelvollisuuden laiminlyönnistä.

Oppivelvollisuuden suorittamisen keskeyttäminen

- Oppivelvollisella on oikeus keskeyttää oppivelvollisuuden suorittaminen määräajaksi
 1. oppivelvollisuuden suorittamisen estävän pitkäaikaisen sairauden tai vamman vuoksi
 2. äitiys-, isyys- tai vanhempainvapaan ajaksi
 3. vähintään kuukauden kestävä tilapäisen ulkomailla oleskelun ajaksi, jos osallistuu oppivelvollisuutta vastaavaan koulutukseen ulkomailla tai muutoin voidaan katsoa suorittavan oppivelvollisuutta ulkomailla (esim. kotikoulu, itsenäinen opiskelu)
 4. oppivelvollisuuden suorittamisen estävän elämäntilanteeseen liittyvän muun painavan syyn vuoksi
- Oppivelvollisuuden suorittaminen voidaan keskeyttää myös toistaiseksi, jos 1. kohdassa tarkoitettu este on luonteeltaan pysyvä.
- Oppivelvollisella on aina oikeus opiskella, ja oppivelvollisuuden keskeyttämistä koskeva päätös tehdään oppivelvollisen tai hänen huoltajansa hakemuksesta.
 - Koulutuksen järjestäjä tai joissakin tapauksissa asuinkunta päättää hakemuksen perusteella oppivelvollisuuden suorittamisen keskeyttämisestä.

Tukea ja ohjausta oman paikan löytämiseen

- Opetuksen ja koulutuksen järjestäjille sekä oppivelvollisen asuinkunnalle uusia oppivelvollisen ohjaus- ja valvontavastuita.
 - Ohjaus- ja valvontavastuiden avulla vahvistetaan alle 18-vuotiaan nuoren saamaa ohjausta ja tukea erityisesti koulutukseen hakeutumisvaiheessa ja mahdollisissa keskeyttämistilanteissa.
 - Ohjaus- ja valvontavastuu on rakennettu ”saattaen vaihtaen” -periaatteella.
 - Eri tahojen ohjaus- ja valvontavastuut määritellään lainsäädännössä siten, että yhden tahon ohjaus- ja valvontavastuu päättyy aina vasta silloin, kun toisen tahon ohjaus- ja valvontavastuu alkaa.
- Tällä varmistetaan se, että oppivelvollinen nuori ei missään vaiheessa putoaisi tukiverkon ulkopuolelle.

Perusopetuksen järjestäjän ohjaus- ja valvontavastuu

- Perusopetuksen järjestäjällä on velvollisuus ohjata ja valvoa oppivelvollisen hakeutumista perusopetuksen jälkeiseen koulutukseen perusopetuksen päättyessä, erityisesti viimeisen vuosiluokan aikana.
 - Perusopetuksen järjestäjän ohjaus- ja valvontavastuu jatkuu siihen saakka, kunnes oppivelvollinen on aloittanut opinnot toisessa oppilaitoksessa. Tämän jälkeen ohjaus- ja valvontavastuu siirtyy uudelle koulutuksen järjestäjälle.
 - Jos oppivelvollinen ei hakeudu toisen asteen koulutukseen tai ei ole saanut opiskelupaikkaa hakemissaan koulutuksissa, päättyy perusopetuksen järjestäjän ohjaus- ja valvontavastuu opetus- ja kulttuuriministeriön vuosittain päättämänä ajankohtana elokuun loppupuolella.
 - Tämän ajankohdan jälkeen perusopetuksen järjestäjän tulee ilmoittaa oppivelvollisen asuinkunnalle ilman opiskelupaikkaa olevista oppivelvollisista nuorista, joiden osalta ohjaus- ja valvontavastuu siirtyy asuinkunnalle.

Koulutuksen järjestäjän ohjaus- ja valvontavastuu

- Kun oppivelvollinen on aloittanut toisen asteen koulutuksessa, ohjaus- ja valvontavastuu siirtyy toisen asteen koulutuksen järjestäjälle.
 - Koulutuksen järjestäjä seuraa oppivelvollisen opintojen edistymistä ja tarvittaessa ilmoittaa oppivelvollisen huoltajalle tai muulle lailliselle edustajalle, jos oppivelvollinen ei suorita opintojaan suunnitelmansa mukaisesti.
 - Jos opintojen edistyminen on riittämätöntä tai oppivelvollinen on aikeissa keskeyttää oppivelvollisuuden suorittamisen, koulutuksen järjestäjä selvittää mahdollisuudet suorittaa opintoja muussa oppimisympäristössä tai mahdollisuudet hakeutua muuhun koulutukseen. Koulutuksen järjestäjän tulee myös selvittää oppivelvollisen saamien tukitoimien riittävyys sekä tarvittaessa ohjata oppivelvollinen tarkoituksenmukaisten palveluiden piiriin.
 - Oppivelvollinen opiskelija ei voi erota oppilaitoksesta oman ilmoituksensa perusteella ilman, että hänellä on uusi opiskelupaikka.
 - Jos oppivelvollinen opiskelija ohjauksesta huolimatta lopettaa opintonsa, koulutuksen järjestäjän tulee ilmoittaa oppivelvollisuuden suorittamisen keskeyttämisestä oppivelvollisen asuinkunnalle.

Asunkunnan ohjaus- ja valvontavastuu

- Jos oppivelvollinen nuori jää ilman opiskelupaikkaa tai lopettaa aloittamansa opinnot, viimesijainen ohjaus- ja valvontavastuu on oppivelvollisen asuinkunnalla.
 - Asuinkunnan tehtävänä on selvittää oppivelvollisen nuoren kokonaistilannetta ja tuen tarvetta yhdessä oppivelvollisen ja tämän huoltajan tai muun laillisen edustajan kanssa.
 - Asuinkunta ohjaa oppivelvollista hakeutumaan hänelle soveltuvaan koulutukseen ja tarvittaessa muiden tarkoituksenmukaisten palveluiden piiriin.
 - Koulukuntoiselle oppivelvollisille osoitetaan viime sijassa opiskelupaikka valmentavassa koulutuksessa, jos hän ei vapaaehtoisesti hakeudu toisen asteen koulutukseen.

Toisen asteen koulutuksen maksuttomuus (1)

- Oppivelvollisuutta laajennettaessa laajeni opiskelijan oikeus maksuttomaan toisen asteen koulutukseen.
- Opiskelijalla maksuttomia ovat
 - opetus (nykyisinkin maksutonta)
 - päivittäinen ruokailu (nykyisinkin maksutonta)
 - opetuksessa tarvittavat oppikirjat ja muut materiaalit
 - opetuksessa tarvittavat työvälineet, -asut ja -aineet
 - lukion oppimäärän päätteeksi suoritettavan ylioppilastutkinnon suorittamiseksi edellytettävät 5 koetta sekä niiden osalta hylättyjen kokeiden uusiminen
 - vähintään seitsemän kilometrin pituiset koulumatkat (toteutetaan nykyisen koulumatkatukijärjestelmän puitteissa)
 - joissakin erityistapauksissa myös majoitus- ja matkakustannukset (lähin oppilaitos yli 100 km)

Toisen asteen koulutuksen maksuttomuus (2)

- Tarkoituksena on, että jokainen perusopetuksen päättävä nuori voi suorittaa toisen asteen tutkinnon täysin maksuttomasti.
 - Kahta tutkintoa samanaikaisesti suorittavien osalta maksuttomuus päättyy, kun opiskelija on suorittanut sekä ammatillisen tutkinnon että ylioppilastutkinnon.
- Oikeus maksuttomaan toisen asteen koulutukseen kestää sen kalenterivuoden loppuun, kun opiskelija täyttää 20 vuotta, ellei opiskelija tätä ennen suorita tutkintoa.
 - Kun opiskelija 16-vuotiaana siirtyisi perusopetuksesta toiselle asteelle, hänellä olisi lähtökohtaisesti 4,5 vuotta oikeutta maksuttomaan koulutukseen.
- Maksuton toisen asteen koulutus koskee ensimmäisen kerran niitä nuoria, jotka päättävät perusopetuksen eli nykyisen oppivelvollisuuden keväällä 2021 (2004-2005 syntyneet) ja tulisi voimaan ikäluokka kerrallaan.
 - Aiemmat ikäluokat eivät ole oikeutettuja esityksen mukaiseen maksuttomaan toisen asteen koulutukseen.
 - Maksuton toinen asteen koulutus ei koske myöskään niitä opiskelijoita, jotka eivät ole oppivelvollisuuslain mukaan oppivelvollisia tai jotka aloittavat toisen asteen tutkinnon suorittamisen vasta yli 20-vuotiaana.

Uusi nivelvaiheen koulutuskokonaisuus v. 2022

- Tutkintokoulutukseen valmentavaan koulutukseen (TUVA) yhdistetään nykyiset perusopetuksen ja toisen asteen koulutuksen väliin sijoittuvat nivelvaiheen koulutukset: perusopetuksen lisäopetus, lukiokoulutukseen valmistava koulutus ja ammatilliseen koulutukseen valmentava koulutus.
- Uuden koulutuskokonaisuuden tavoitteena on
 - antaa valmiuksia tutkintotavoitteiseen koulutukseen hakeutumiseen ja tutkinnon suorittamiseen
 - selkeyttää opiskelijan jatko-opinto- ja urasuunnitelmia.
- Uusi valmentavan koulutuksen koulutuskokonaisuus on tarkoitettu sekä oppivelvollisille että muille jatko-opintovalmiuksia tarvitseville henkilöille.
 - vaikeimmin vammaisille opiskelijoille tarkoitettu työhön ja itsenäiseen elämään valmentava koulutus (TELMA) säilyisi nykyisellään.

TUVA-koulutuksen järjestäjät

- Uuden valmentavan koulutuskokonaisuuden järjestäminen edellyttää pääsääntöisesti järjestämislupaa.
- Lupa voidaan myöntää
 - ammatillisen koulutuksen järjestäjille
 - lukiokoulutuksen järjestäjille
 - yksityisille perusopetuksen järjestäjille
- Järjestämisluvan saaneiden järjestäjien lisäksi kunnat voivat järjestää valmentavaa koulutusta, kuten nykyisin perusopetuksen lisäopetusta, mikäli kunnan alueella ilmenee tarvetta kyseiseen koulutukseen.
- Nykyisen VALMA-luvan saaneiden järjestäjien ei tarvitse hakea uutta järjestämislupaa

TUVA-koulutuksen sisältö

- TUVA-koulutuksessa otetaan käyttöön yhteiset Opetushallituksen laatimat koulutuksen perusteet, jotka koostuvat koulutuksen osista
- TUVA-koulutuksen aikana mahdollisuus myös
 - korottaa perusopetuksen arvosanoja
 - suorittaa lukion oppimäärään kuuluvia opintoja
 - ammatillisten perustutkintojen osia
 - vahvistaa suomen tai ruotsin kielen taitoa
- Koulutuksen osia voi suorittaa erilaisissa oppimisympäristöissä, myös työpajoilla
- Koulutuksen osista muodostetaan kullekin opiskelijalle hänen tarpeidensa mukainen kokonaisuus

Toimeenpanon tukeminen

- Neuvonta ja ohjaus, tuki
- Viestintä
- toimintakäytäntöjen kehittäminen
- Opetushenkilöstön osaamisen kehittäminen
- Digitaaliset palvelut viranomaisten työn tueksi

Toimeenpanon tukeminen

- Neuvonta, ohjaus ja tuki
 - Tukea ja neuvontaa lainsäädännön soveltamiseen
 - UKK-palstat (OKM ja OPH nettisivuilla)
 - Webinaarit (klinikat, aamukahvit) (OKM, OPH)
 - Tallenteet webinaareista vapaasti käytettäväksi
 - Perustietoa ministeriön ja Opetushallituksen nettisivuilla
- Viestintätoimia
 - Nettisivut, viestintäkampanjat, esitteet, infograafit ym.

Toimeenpanon tukeminen

- Tuetaan uusien ja yhteisten toimintatapojen kehittämistä
 - Mm. nivelvaiheen ohjaus ja opintojen aikainen ohjaus, opiskeluun kiinnittymisen tukeminen, yhteisöllisyyden vahvistaminen
- Tukitoimia toteutetaan pääosin osana jo käynnistettyjä tai käynnistyviä kehittämisohjelmia
 - Oikeus oppia –ohjelma
 - Oikeus osata –ohjelma (ammattillisen koulutuksen laadun ja tasa-arvon kehittämisohjelma)
 - Lukiokoulutuksen laatu- ja saavutettavuusohjelma
 - Opinto-ohjauksen kehittämisohjelma
 - Kiusaamisen ehkäisemisohjelma

Toimeenpanon tukeminen

- Opetushenkilöstön osaamisen kehittäminen
 - Opetustoimen henkilöstökoulutus
 - Osaamisen kehittämisen tukitoimia myös kehittämisohjelmien puitteissa
- Digitaaliset välineet opetuksen ja koulutuksen järjestäjien tueksi
 - VALPAS –palvelu – oppivelvollisuuden suorittamisen valvonta